SIFAT MENEJMENTI TIZIMI VA UNI SERTIFIKATLASHTIRISHNI TAKOMILLASHTIRISH

https://doi.org/10.5281/zenodo.7808975

Asistent o'qituvchi: **Abdullayev Jo'ra Xudoyorovich**
Talaba: **Toshto'xtarov Asadbek Muzaffar o'g'li**
Talaba: **Jumanazarova Sitora Shonazar qizi**
Talaba: **Temirova Dilnoza Srajiddin qizi**
Termiz muhandislik-texnologiya instituti

Kalit so'zlar: *Sifat, menejment, tizimlar, sertifikatlashtirish, korxona, audit, tendensiya, ijtimoiy, iqtisodiy, mahsulot*

Anotatsiya: *Sifatni boshqarish va sertifikatlashtirish faoliyati iqtisodiyotning bir qancha sohalar va sanoatning barcha tarmoqlarida ishlab chiqarishdagi zamonaviylikni aks ettirish, texnologik jarayonlarni kompleks avtomatlashtirish, ishlab chiqarilayotgan turli mahsulotlarning sifati yuqori darajada, me'yoriy hujjatlarning belgilangan talablariga mos bo'lishini, iste'mol mahsulotlarini aholi uchun xavfsizligini ta'minlash, ilg'or, ko'p yillik tajribadan o'tgan jahon andozalaridan foydalanish va ularni respublikamizda tadbiq etish kabilarni o'zida mujassamlashtirgan*.

Деятельность по управлению качеством и сертификации отражает современность производства в ряде отраслей экономики и всех отраслях промышленности, комплексную автоматизацию технологических процессов, высокое качество различной выпускаемой продукции, соответствие требованиям нормативных документов, безопасность продукции потребления для населения. включает в себя такие вещи, как обеспечение, использование передовых, многолетних проверенных мировых стандартов и их внедрение в нашей республике.

Quality management and certification activities reflect the modernity of production in several sectors of the economy and all branches of industry, comprehensive automation of technological processes, high quality of various manufactured products, compliance with the requirements of regulatory documents, safety of consumer products for the population. includes such things as provision, use of advanced, many-year-experienced world standards and their implementation in our republic.

Sifat menejmenti tizimi va uni sertifikatlashtirishning ayrim o'ziga xos xususiyatlari mavjud, chunki u o'ziga ishlab chiqarishni sertifikatlashtirishini ham qamrab oladi. Bu esa ko'pchilik mahhaliy korxonalarning o'ziga xos shart-sharoitlarining mavjudligi bilan tushuntiriladi, ya'ni ularda menejment tizimlari mavjud emas, ammo ular ishlab chiqarishni baholash jarayoni bilan tanishlar, chunki bir vaqtda ishlab chiqarish jarayonlarining

attestatsiyalash ham mumkin. Bu esa menejment tizimlari orqali ishlab chiqarish hamda korxonaning boshqaruv tizimini muqobillashtiradi. Shuning uchun menejment tizimi o'zining afzalliklari bilan ham ahamiyatlidir.

Korxonalarda ISO xalqaro standartlari talablari asosida sifat menejment tizimlarini ishlab chiqish va joriy etish va ularni sertifikatlashtirish hamda kelgusida sifat menejmenti tizimlarini natijaviyligi va samaradorlinigi tahlil qilish orqali korxonaning texnik-iqtisodiy ko'rsatkichlarini baholash qulay afcalliklami yuzaga keltiradi.

Sifat menejmenti tizimi va uni sertifikatlashtirish fani korxona va tashkilotlarda sifat menejmenti tizimini ishlab chiqish va joriy etilgan sifat menejmenti tizimlarini sertifikatlashtirish, audit o'tkazish, audit turlari, o'tkaziladigan va o'tkazilgan ichki audit natijalarini tahlil qilish natijalari asosida sifat menejementi tizimi muvofiqligini baholash va tasdiqlash tartiblari, ishlab chiqarish rivojining tendensiyasi, istiqboli hamda respublikamizdagi ijtimoiy iqtisodiy islohotlar natijalari va sertifikatlashtirish sohasidagi xalqaro, hududiy muammolaming mahsulot sifati, uning raqobatbardoshligiga ta'siri masalalarini qamrab oladi. Xalqaro standartlar asosida mahsulot ishlab chiqarish sharoitini boshqarish fanining maqsadi - talabalarda sifat menejmenti tizimini rivojlanish istiqbollari, sertifikatlashtirish tarixi va uning hozirgi davrdagi ahamiyati, respublikamizda sifat menejmenti tizimini korxonalarda joriy etish va sertifikatlashtirish bo'yicha olib borilayotgan ishlar, korxonalarda ishlab chi qilib va joriy qilinadigan menejment tizimlari, sifatni boshqarish tizimlari, ishlab chiqarishni sertifikatlashtirish asoslari va ulami muayyan sharoitlarga mos holda mahsulot ishlab chiqarish texnologiyalari xususiyatiga xos sertifikatlashtirish tartiblarini tanlash bo'yicha yo'nalish ixtisosligiga mos bilim, ko'nikma va malaka shakllantirishdir. Belgilangan maqsaddan kelib chiqib, fanning vazifasi - talabalarga sifat menejmenti tizimlarini korxonalarda ishlab chiqish va joriy etishi hamda sertifkatlashtirish, tartib-qoidalari, sifat menejmenti tizimini sertifikatlashtirishning huquqiy, me'yoriy va tashkiliy asoslari, sifat menejmenti tizimini sertifikatlashtirish idoralari, ulaming faoliyati, sifat menejmenti tizimlarini sertifikatlashtirishda xalqaro standartlar, sertifikatlashtirilgan sifat menejmenti tizimlari faoliyati ustidan inspeksion nazorat o'tkazish va ma'lum shart-sharoitlar uchun sifat menejmenti tizimini sertifikatlashtirish dasturlarini ishlab chiqishni o'rgatishdan iborat. Mahsulotlami ishlab chiqarishda sifatni ta'minlash, mahsulot sifatini ta'minlashda sifat menejmenti tizimini joriy etib uni sertifikatlashtirish, ishlab chiqarilayotgan mahsulotlami eksport salohiyatini oshirish va korxona raqobatbardoshligi ta'minlashda muhim o'rin tutadi. Ishlab chiqarishda sifat tizimini joriy qilish va uni sertifikatlashtirish orqali iqtisodiy samaradorlikka erishish, ishlab chiqarish texnologik jarayonlari uchun sarflanadigan xarajatlami kamaytirish sifatli boshqarishning dolzarb masalalari bo'lib hisoblanadi. Shu sababli ushbu fan asosiy ixtisoslik fani hisoblanib, ishlab chiqarish texnologik tizimining ajralmas bo'g'ini bo'lib hisoblanadi.

Mahsulotlaming sifatiga e'tibor berish eramizdan awalgi 2150-yillardan beri boshlab qayd qilingan. Bu davrda savdo-sotiq aloqalari ma'lum hududlar chegarasidan chiqib, xalqaro miqyosda rivojlana boshlagan edi. O'troqchilik paydo bo'lishi bilan hamma uchun

majburiy qoidalar ishlab chiqila boshladi, misol uchun Hindistonda “Xammurapi” kodeksi amalga kiritilgan. Bobilning miloddan awalgi 1792-1750-yillardagi shohi Xammurapining adolatpesha qonunlari majmui, undan ham qadimroq shoh Ur-Nammu (miloddan awalgi 2112-2094-yillar)ning qonunlari. Uning 229-moddasida qurilgan binolar buzilsa va bundan odamlar yarador boʻlsa yoki buyumlarga zarar yetkazilsa, qumvchi jarimalarga tortilishi, biron odam oʻlganida esa qatl qilinishi belgilangan. Bunga oʻxshash qoidalar Finikiyaliklarda ham qoʻllanilgan: auditor (nazoratchi)ning sifat nazoratida yoʻl qoʻygan xatosi uchun qoʻli kesilgan. Qadimgi Turkiyada podshoh Boyazid II Ixtisabining «Bursa» qonunlarida sifatsiz tovarlar boʻyicha jazolar belgilagan. Xitoy imperatorlari, ishlab chiqaruvchi shaxsi va tovarning keyingi harakati hamda qayerga ishlatilishi toʻgʻrisida iz qoldirilishini ta’minlash maqsadida, ishlab chiqaruvchilardan oʻz mahsulotlariga muhr bosishlarini talab qilganlar. Agar tovar belgilangan talablarga javob bermasa, ishlab chiqaruvchi va sotuvchiga iqtisodiy jazo qoʻllanilgan. Bu oʻziga xos standartlashtirishning ilk yorqin namunasidir. 1 Shu bilan birga ta’kidlash joizki, mahsulotlaming sifatiga boʻlgan talablar faqat mahalliy aholi tomonidan ishlab chiqarilgan tovarlarga emas, balki hamma uchun birdek amal qilardi. Yillar, asrlar oʻtib insoniyat taraqqiy etishi bilan uning ehtiyojlari ortishi talablar oʻzgarishiga olib kelgan. Sifat masalalariga haqiqiy e’tibor XIX asrdan shakllana boshladi. Bu davrdan boshlab 1 Ильенкова С. Д. “Управление качеством”, Москва, “ЮНИТИ”, 1998,48-бет. 9 ishlab chiqaruvehilar oʻz tovarlariga tovar belgisi qo'ya boshlashgan. Sifat tushunchasi biron bir hujjatga bitilganidan va qoʻllanila boshlanganidan soʻnggina standartlar kelib chiqa boshlagan. Mahsulot sifatini yaxshilashga qaratilgan bir qancha tashabbuslar tovar ishlab chiqarish va savdo-sotiq rivojlanishi bilan olgʻa surilgan va hayotga tadbiq etila boshlagan. Biz ulardan biri - "sifat toʻgaraklari"ni koʻrib chiqamiz. Sifat toʻgaraklari ishchilar, muhandislar va xizmatchilardan tashkil topgan ixtiyoriy jamoa yigʻilmalaridir. Ulaming soni va tarkibi ishlab chiqarishning ehtiyojidan va aniq ish sharoitlaridan kelib chiqqan. Sifat toʻgaraklari korxona xodimlari tomonidan oʻzlarining maqsadlari va vazifalarini aniq bilishga sharoit yaratadi, xodimlami mahsulotning sifatini yuqori darajada ta’minlashga safarbar qiladi.1 Sifat toʻgaraklarining asosiy maqsadi sifatni yaxshilashning tub mohiyatini har bir xodimga yetkazish, texnologik jarayonlami takomillashtirish, mehnatni va ishlab chiqarishni toʻgʻri tashkil qilish bilan bogʻliq boʻlgan takliflami joriy qilishdan iborat. Toʻgaraklarda sifat nazorati sohasida ishlaydigan xodimlaming malakasini oshirish, sifat nazorati usullarini targ'ibot qilish, har bir boʻlinma sex miqyosida sifat nazoratini takomillashtirish, ishlab chiqarilayotgan mahsulotning ishonchli va chidamliligini oshirish, yuqori sifatli buyumlami ishlab chiqarishni koʻpaytirish, kamchiliklami va reklamatsiyalami bartaraf etish, mehnat unumdorligini oshirish, ishlab chiqarish sur’atini koʻtarish, resurslami tejamkorlik bilan sarflash kabi masalalar asosiy maqsad qilib belgilandi. Dunyoning koʻpgina mamlakatlari oʻz mahsulotlarining sifatini oshirish uchun ma’lum tadbirlar, tajribalarga suyanib yutuqlarga erishgan. Yaponiyada 60-yillaming boshida sifat toʻgaraklariga alohida e’tibor berila boshlangan. Aholisi zich, oʻzining yer osti boyliklariga ega emas, sanoati asosan tashqaridan keltiriladigan xom ashyoga ixtisoslashgan,

hududining 70 foizi tog‘liklardan tashkil topgan bu davlat II-Jahon urushidan keyin o'zining ichki resurslami jalb qilishga majbur bo‘ldi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR :

1.P.R.Ismatullayev, B.M.Axmedov, P.M.Matyakubova, G‘.X.Xamroqulov, Sh.A.Turayev ,,SIFAT MENEJMENTI TIZIMI VA UNI SERTIFIKATLASHTIRISH” , Abu Rayxon Beruniy nomidagi TOSHKENT DAVLAT TEXNIKA UNIVERSITETI, 2014-y. 5-6-bet.

2. Ismatullayev P.R., Maqsudov A.N., Abdullayev A.X., Axmedov B.M., A’zamov A.A, «Metrologiya, stmdartlashtirish va sertifikatlashtirish», Toshkent, TDTU,2001-y. 314-bet.